

Rendezett magánerdő-gazdálkodást!

Az erdőprivatizáció befejeződött. Az elstetett, kellően előre át nem gondolt privatizáció sok ember szájízét keserítette meg. Utólag könnyű okosnak lenni, de ha a privatizáció kezdetén kimondják az illetékesek, hogy erdőt csak az kaphat, akitől elvették és csak annyit kaphat, amennyije volt, akkor ez a mai áldatlan helyzet nem alakult volna ki.

Az Erdészeti Lapokból tudom, hogy az erdőprivatizáció során 690 724 ha erdő került új tulajdonoshoz. (Egyéni, magánkézbe.) Mennyi is ez a privatizált erdő, tegyük egy kis visszapillantást. Trianon után hazánk erdőszülsége 11,8%-ot tett ki, akkor az összes erdőterületünk alig több mint 1 millió hektár!

Az akkori erdészeti vezetés világosan látta a feladatokat és melegeben nagyarányú alföldfásítási, erdőtelepítési programot hirdetett meg, amit törvénybe is iktattak. (1923. évi XIX. tc.) Az erőfeszítések ellenére 1920-1938 között csak alig több mint 65 000 ha új erdőtelepítéssel sikerült növelni erdeink területét. Az erdőtelepítések a II. világháború után újabb lendületet kaptak, vissza nem térítendő 100%-os állami támogatással. (Nagyarányú erdőtelepítések, alföldfásítás, kopárfásítás, véderdők telepítése, mezővédő erdősávok, ipari központok és nagyobb városok, települések körül történtek az erdőtelepítések.)

Előtérbe kerültek a gyorsan növő fajok (nemes nyárok, akác, fenyőfélék, cellulóznyár-telepítési program stb.). Nem részletezem tovább, minden erőfeszítés, siker, kudarc ellenére 75 év alatt (1920-1995) 688 800 ha új erdőt telepítettünk. A jelenlegi erdőterületünk 1 719 699 ha, ami 18,5%-os erdőszülségnek felel meg, szemben az 1920-as 11,8%-kal. Szinte pontosan annyi erdőt telepítettünk 75 év alatt, amennyit a privatizáció során visszaadtunk új tulajdonosainknak, így az összes erdőterület több mint 40%-a 300 000 tulajdonoshoz került.

Nem az a baj, hogy 690 724 ha erdő egyéni gazdák, magánszemélyek tulajdonába került, hanem az, hogy több mint 300 000 ha-on még ma sincs semmilyen erdőgazdálkodás. Késik, illetőleg vonatottan halad az ingatlannyilvántartás, a tulajdoni lapokat sürgősen rendezni szükséges ahhoz, hogy az 1996. évi LIV. erdőtvényben (95 § d/ pont) előírt társult erdőgazdálkodás (EBT, Gt, szövetkezet) mielőbb megalakulhasson! A természetben összefüggő erdőterületet nem lehet kikarózni, az erdőben nem lehet barázdát húzni, csak társult erdőgazdálkodási tevékenység folytatható.

Sok újdonsült erdőtulajdonos azt sem tudja, hol van az erdeje. Elsősorban a gyors meggazdagodás, a rendkívül alacsony vételár (1 m³ tűzifa árérték egy ha erdőt kapott!) miatt hőködtek a licitálásnál. Azt azonban világosan kell ma már látni minden új és régi erdőtulajdonosnak (ha tetszik, ha nem!), hogy a magánerdő korlátolt tulajdont jelent! A magánerdő is egyaránt szolgálja a tulajdonos és a köz javát is!

A magántulajdonos nem teheti ki a „Magánterület, belépni tilos!” táblát erdeje szélső fájára. Csak az Erdőfelügyelőség előzetes engedélyével termelhet ki fát erdejéből a tulajdonos, pedig az erdő az övé! A már említett LIV. erdőtvény 80. § (1) bek. szerint „Az erdőterületen – annak rendeltetésétől függetlenül – üdülés és sportolás céljából egyalogosan bárki saját felelősségére ott tartózkodhat, melyet

az erdőgazdálkodó tűrni köteles. (4) bek. Az erdőgazdálkodó köteles tűrni az egyéni szükségletet meg nem haladó gomba, vadgyümölcs, virág szedését.”

Itt kell megemlíteni még a vadászati jogot és az agancsgyűjtést is. A vadászati jog gyakorlása, az agancsgyűjtés joga, valamint az erdőben élő vad tulajdonjoga nem illeti meg az erdőtulajdonost. A vadászati jog, a vad tulajdonjoga jelenleg az államé, aki a vadászati jogot haszonbérbe adja, vagy saját maga gyakorolja.

Az elhullajtott agancs a vadászatra jogosított, tehát nem az erdőgazda tulajdona. Csak a vadásztársaság vagy állami szerv megbízottja szedheti a hullott agancsot!

A ma embere már tudja, hogy önmagában az erdő léte fontosabb, mint a belőle nyerhető anyagi javak összessége, hiszen erdő nélkül nem lehetne emberi élet a Földön.

A már idézett Erdészeti Lapok szerint a privatizált magánerdők értéke 150 milliárd Ft. Rejtély számomra, hogy ezt az összeget hogyan számolták ki. Az üzemtervi adatok alapján 88 412 672 m³ fatömeg van a privatizált erdőterületen. (690 724 ha x 128 m³/ha = 88 412 672 m³.)

Egy köbméter fa csupán 1700 Ft és akkor még hol van az erdők egyéb hasznos funkcióiból származó szolgáltatások értéke, melyek lényegesen felülmúlják a fahozam értékét. Itt kell megemlítenem, hogy már az 1954. évi Dehra Dun-i IV. Erdészeti Világkongresszuson (India) megállapították az erdők többcélú hasznosításának elvét. A Madridi VI. Erdészeti Világkongresszuson felmerült annak igénye is, hogy a fahozamon túl vegyék számba az erdők valamennyi hasznos funkcióját és mutassák ki az erdészeti termelés teljes értékét. Rámutattak, hogy az egyéb hasznos funkciók lényegesen felülmúlják a fahozam értékét. Ezek előrebocsátása után csak címszavakban sorolom fel az erdő immateriális, az emberiségre nézve hasznos szolgáltatásait, funkcióit:

– A fotoszintézis során a megtermelt nélkülözhetetlen szervesanyag-mennyiség mellett *oxigént termel*.

– *Talajvédelem* (az erózió, defláció, futóhomok mozgását akadályozza).

– *Vízvédelem* (édes vizek fő szolgáltatói az erdők, a csapadékot visszatartja, növeli a levegő páratartalmát, hűsítőleg hat).

Makkvetés egy magán csemetekertben

– *Mezőgazdasági területek védelme* (csökkenti a szél erejét, klímajavító, az időjárás szélsőségeit csökkenti).

– *Légtisztító hatása igen jelentős* (megszűri a levegőt, port, füstöt stb. leköti).

– *Zajcsökkentés* (nagy érték a csend, gondoljunk az alvó városokra).

– *Élővilág-védelem* (baktériumok, rovarok, madarak, emlősök lakhelye).

– *Humuszt termel* (egy ha erdő akár 75 t humuszt is tárolhat).

– *Humánökológiai szolgáltatások* (táborozás, kirándulás, vadászat, halászat, erdőjárás, úszás, hegymászás, táj szépségének élvezete, sí- és egyéb téli sportok stb.).

– *Szanatóriumok*, rehabilitációs központok céljaira is ideális hely.

Eddig a magánerdők kb. 50%-án alakult társult erdőgazdálkodás (EBT, Gt, Szövetkezet). Jelenleg még több mint 300 000 ha-on semmilyen erdőgazdálkodás (kivéve az engedély nélküli fakitermeléseket) sem folyik.

Az erdő természetbeni megosztása feltételekhez köthető. Az erdőkezelés szempontjából osztatlan erdő tulajdonosváltása esetén az üzemterv szerinti közös erdőgazdálkodást fenn kell tartani. Az új erdőtulajdonosoknak valamilyen erdőbirtokossági társulati formába kell belépni, nem lehet 300 000 egyéni tulajdonossal külön-külön tárgyalni, az éves erdősírtési, favágatási tervüket engedélyeztetni stb.

Az erdők privatizációjával 95 000 ha erdőfelújítási kötelezettség is az újdonsült tulajdonosokhoz került! Hogyan, mikor fogják az öröklött felújítási hátralékot, kötelezettséget megszüntetni? A feladat nagy és rendezése nem tűr halasztást. Csak rendezett tulajdonviszonyok mellett képzelhető el a normális, szakszerű erdőgazdálkodás az egyéni erdőtulajdonosoknál is. Ennek pedig egyetlen járható útja a társult erdőgazdálkodás! Itt (véleményem szerint) jelentős szerepet kell vállalni az Állami Erdészeti Szolgálatnak (Erdőfelügyelőségek), az erdőgazdaságok erdőszeti szakképzettségű szakembereinek, a helyi önkormányzatok jegyzőinek, a falugazdáknak, a megyei mezőgazdasági osztályoknak, földhivataloknak, a Földművelésügyi Minisztériumnak, az FM

Erdészeti Hivatalának és nem sorolom tovább azon szolgálatokat, hivatalokat, amelyeknek valamilyen közük van az erdőhöz, hogy a törvényben előírt erdőbirtokosságok vagy egyéb társult erdőgazdálkodási formák (EBT, Gt, szövetkezetek) mielőbb megalakulhassanak. Az érdek közös, a tét nagy, a magyar erdők sorsáról, jövőjéről kell ezekben a hónapokban lényegesen előbbre lépni. Ha nincs tulajdonos, nincs védelem, nincs semmilyen erdőgazdálkodás, nincs állami támogatás, nincs felelős jogi képviselő (cégbírói bejegyzés szükséges), nincs fakitermelés, káosz uralkodik.

Az erdőbirtokosságok megalakulása után (a helyi adottságoknak, lehetőségeknek megfelelően) nyilván lesznek 20, 50, 100, 200 ha-os területtel rendelkező közösségek (EBT) is. A felsorolt területnagyságok nem igényelnek, nem is bírnak el egy függetlenített erdőszeti szakembert, ezért említettem meg korábban a szerepvállalók között az Állami Erdőgazdaságok erdőszeti képzettségű szakembereit is, nekik kell (egyszerűen nincs más lehetőség) szakmai segítséget adni (másodállásban, mellékállásban, esetenkénti megbízás alapján stb.), hiszen a privatizáció előtt is ők végezték az állományok jelölését, becslését, az éves tervek összeállítását, erdősírtések, ápolások, termelések irányítását stb., hogy az erdőgazdálkodás mielőbb – egyáltalán – beindulhasson. A privatizált erdőterület ismert, nap mint nap, jövet-menet érintve van a terület. Általában a településekhez közelebb eső erdők kerültek privatizálásra, az állami erdőkhöz ezen erdőkhöz keresztül vezet az út.

A kormány jelenleg is nagyszabású erdőtelepítési programot hirdetett meg. A szakértők becslése szerint a magyar erdők területe akár 600 000 – 1 000 000 ha-ral is bővíthet (természetesen nem 10-20-30-40 év alatt, csodák nincsenek), ugyanis az új egyéni (magán) földtulajdonosoknál lévő földterület jó része leggazdaságosabban erdőtelepítéssel (alternatív földhasznosítás) hasznosítható. Ezért kell segíteni minden erővel az egyéni erdő- és földtulajdonosokat, hogy mielőbb társult erdőgazdálkodási formában kezdhesék el (ellenőrzött jól bejártott mederben) hasznos tevékenységüket.

Gordos Máttyás

Meghívó – természetjáróknak!

Mindenekelőtt azokat szeretnénk megszólítani, akik járják a hegyeket, otthon vannak az erdőben, ligetekben, s ha elfáradtak akkor szívesen betérnek egy menedékházba. A századfordulón kezdte felfedezni néhány lelkes turista a Pilis hegységet, akkor festették az első jelzéseket, s építették fel Dobogókőn az első menedékházat. A Magyar Turista Egyesület tagjai azért dolgoztak, hogy mindenki számára elérhető legyen a hegy, hogy minden fáradt turista meg tudjon pihenni. Az Esztergomi Osztály Brillli Gyula vezetésével felépítette a Vaskapun a menedékházat, a Dorogi Osztály a Feketehegyen épített védkunyhót, az MTE központi osztálya Klastrompusztán alakított ki egy menedékházat, míg a Szentendrei Osztály, Czibulka János irányításával a Kőhegyen építette fel a turisták házát. A mozgalom elindításához olyanok adtak támogatást, mint báró Eötvös Loránd, akinek most ünnepeljük születése 150. évfordulóját. Téry Ödönnek a hegy szívében kaptak lehetőséget, hogy a turisták megvethessék lábukat. Évek során itt, a magyar természetjárás bölcsőjében alakult ki az emlékpark, amely – sajnos – az elmúlt évtizedekben lepusztult. Az 1989-ben újjáalakult Magyar Turista Egyesület majd egy évtizedes munkával jórészt helyreállította az emlékművet, a Mária kegyhelyet s a kő menedékházat is, amely már végromlás előtt állt.

Eötvös Lorándra emlékeztünk, amikor átadtuk a természetjáróknak a dobogókői felújított Eötvös Loránd menedékházat. Ide hívjuk mindazokat, akiknek fontos, hogy menedékházaink ismét kulturált turista menhelyek legyenek, s akik tisztelik a világhírű fizikusban a nagyszerű hegymászót is.

Magyar Turista Egyesület

DR. PETER BACHMANN egyetemi tanár, az Iparifa Érdekközösség elnöke, Svájc

Másképpen nőnek a fáink, mint korábban

A faállományok mindenütt Európában – az átlagosan nagyobb mértékű koronaritkulás ellenére – az utóbbi négy évtizedben lényegesen nagyobb növedéket mutatnak, mint az évszázad első felében. Az erdőgazdálkodás ökonómiai problémája ezáltal mégsem nyer megoldást.

Változó korunkban sokakban felmerül a kérdés, hogyan lehet az, hogy a fák nagyobb növedéket produkálnak, amikor a koronaritkulás átlagosan növekszik? Sok minden, amit eddig tettünk az erdőgazdálkodásban, már nem állja meg a helyét, és hogyan kell az embernek az új keretfeltételekre reagálnia?

Sokféle okozat

Az „Európa erdeinek növekedési trendje” c. könyv Spieker et al. (1966) kiadásával nagy feltűnést keltett. Mindenütt Európában, kivéve a skandináv és a subalpin erdőket, az egyedülálló egyedek és a faállományok az utóbbi négy évtizedben lényegesen nagyobb növedéket mutattak, mint az évszázad első felében. Az északi (skandináv) erdők és a magashegységi erdők eltérő viselkedése a növekedésnek a hőmérséklettel való közvetlen összefüggését mutatja.

Az éghajlati tényezők befolyása nem észlelhető, illetve módszeresen kizárható, ezért egyéb tényezőknek kell a fokozott növekedést előidézni.

– Eltérés a tápanyagokat elvonó erdőhasználatoktól, ezáltal a tápanyag az erdőben marad.

– Nitrogéntrágyázás, a közlekedés gázai és a szarvasmarhatartás útján.

– A levegő magasabb CO₂-tartalma.

Ezek csupán feltételezések, az egyértelmű bizonyítékok hiányoznak. A megfigyelt növedékemelkedésnek nem szabad hiú reményeket ébresztenie: itt egyrészt csupán egy hosszú folyamat rövid megfigyelési sorozatáról van szó, nincs kizárva egy trend visszafordulása sem. Másrészt a nyolcvanas évektől kezdődően folyamatosan romlott a koronaritkulás helyzete. Sokféle hatásnak lehet ebben döntő szerepe, és nehéz őket rangsorolni. A koronaritkulás termőhelyfüggő és egyik jele a stressznek, rizikószignál. Nagymérvű kiritkulásnál többnyire az egyes fa növekedése is csökken.

Ha még jobb körülmények uralkodnának, ez a stresszhatást még jobban növelné. Jobb növekedés feltételezi a nagyobb mérvű vízfelvételt, hiányjelenségekhez vezet, ha a szükséges tápanyagok minimumtényezővé válnak, nagyobb fagyérzékenységet eredményeznek, továbbá megváltozik a gyökérszervi viszonya a föld feletti fatömeghez. Továbbra is érvényesek azonban a következő növekedési törvények és erdőművelési elvek:

– Nagyobb növedék gyorsabb növekedést, gyorsabb érést és korábbi elhalást is jelent.

– Ápolási beavatkozások, gyérfitések a megmaradó fák vastagsági (átmérő) fejlődésének kedveznek, a növedéket alig befolyásolják. Kivételt képeznek a nagyon erős beavatkozások (túlgyérfítés).

– Jól kezelt állományokban az alacsony h/d érték miatt állóképesebb fák találhatók, ami az emelkedő termelési rizikó miatt fontos.

A második svájci országos erdőszeti leltár adatai mutatják, hogy a növedék lényegesen nagyobb, mint azt feltételezték: az

elméletileg használható fatömeg eléri a 9,8 millió m³/év mennyiséget. (A 7 cm-nél vékonyabb fiatalosok fatömegével együtt.)

A készlet 10 év alatt 27 millió m³-re növekedett, hektáronként 25 m³-rel 354 m³/ha tömegre. Használatra került – beleértve az erdőben visszamaradt (feküfa) és elhalt faanyagot is – 7,1 millió m³/év, 72%-a a növedéknek. Egyidejűleg kitermelésre került fekfűből és elhalt (kiszáradt) fából 7,1 millió m³/év, 72%-a a növedéknek. A növekedési potenciál távolról sem került kiaknázásra. Talán a folyónövedék magasabb, mint az hosszú távon lehetséges lenne, azonban mindenesetre fedezi Svájc teljes faigényét, beleértve az import tartalékát is. A fakitermelés mennyiségét behatároló tényezők: a hozzáférhetőség, a költségek és a minőségi igények.

Ökonómiai problémák

A legfontosabb célok a törvényhozás által világosan meghatározottak:

Az erdő mint segélyforrás és élettér fenntartandó. A fatermesztés mellett egyéb szolgáltatásait is meg kell őrizni. A problémák ökonómiai jellegűek. Pénzt az erdőből csupán a nyersanyag, a fa hoz, és mindenekelőtt az iparifánál nagyon alacsony árszinten. Az erdő egyéb szolgáltatásait csak kivételes esetben fizetik. Az, hogy a keretfeltételek hogyan változnak, még nyitott kérdés. Passzivitás e téren nem megengedett, mindenekelőtt nem a jobb faárakra való várakozás.

Teljesítőképes erdőgazdaságok azzal tudják biztosítani túlélésüket, hogy professzionális marketinggel jobban el tudják adni termékeiket és szolgáltatásaikat.

Az ápolási és erdőművelési költségeket az állományok stabilizálására és a természetes felújításra redukáljuk, és az önszabályozó képességet erőteljes állékony fákkal biztosítjuk, ez jelenti a devizát. Továbbá a fakitermelésnél jobban kihasználható az ésszerűsítési potenciál, a minőségi veszteséget elkerüljük és az állandó költségeket csökkentjük.

Teret kell hagyni a megoldásoknak

A kérdés megoldása aligha képzelhető el államilag rendezett keretek között. Ma a megoldáshoz kezdeményezés, jó elképzelés, találékonyság és bátorság kell mindenekelőtt az erdőszet vezetőinél és az erdőtulajdonosoknál. Az állam feladata kedvező feltételeket teremteni, a kezdeményezés szabad terét a lehető legkevésbé szűkíteni, támogatni azon üzemek aktivitását, melyek gazdasági erejüket és esélyeiket felismerik és hasznosítják.

Egyes feladatokhoz egy erdőszeti üzem egymagában kevés (vagy gyenge). Emiatt nem kell feltétlenül új szervezeteket létrehozni, azonban az tény, hogy gazdálkodó egységeket be kell helyezni azonos adottságú és érdekeltsgű egységek hálózatába – néha adni, néha venni a közös anyagból.

Tehát szellemi integrációra van szükség. Ez feltételezi a nyíltságot, információcsere és a pozitív változtatásokra való készséget. A változtatások önmagukban is jót jelentenek, hiszen nélkülük nincs fejlődés. Ajánlatos tehát ezen változásokat belülről formálni, alakítani és nem kívülről passzívan sodorni magunkat.

(Megjelent: *Österreichische Forstzeitung* 5/1997.

– Fordította dr. Lenár György)

Az öreg erdősz vívódása tovább tart

Bár már megígértem, hogy nem veszek tollat a kezembe, mert vajon megszólalhat-e még a lassan növő fajok vágási korát elérő erdősz, kinek szakmai gondolkodása eltér a ma elfogadottól és mai szemmel nézve konzervatívnak látszik, ami azonban egy hosszú élettapasztalatra épül.

Az erdővel kapcsolatban több károsan ható jelenségre, vagy azok bekövetkezésének lehetőségére mégis szeretnék kitérni.

Az „Erdészeti Lapok” 1997. évi szeptemberi számának „Az Állami Erdőgazdasági Társaságok éves beszámolója 1996.” címmel megjelent mellékletei igazolták az 1993. február 24-én megtartott „I. Országos Erdészgyűlés”-nek azt az aggályát, hogy az erdőszeti rt.-knek elsősorban a megkívánt nyereséget kell produkálnia. A beszámoló az rt.-k éves terveire és azok teljesítésére nem tért ki nyilván azért, mert a tulajdonjogokat gyakorlókat (PM, Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt.) ez nem érdekelte. Az erdőszek – úgy vélem – ez utóbbit hiányolták. Ezt a hiányt pótolta az Erdészeti Lapok 1998. évi januári számában megjelent „Tájékoztató az 1996. évi állománygazdálkodásról”. Ugyan jó lett volna, ha a „Tájékoztató” az éves beszámolóhoz kapcsolódva „Állami Erdőgazdasági Társaság”-onként értékelte volna az erdőszeti rt.-k munkáját, amely lehetőséget adhatott volna az egyes erdőszeti rt.-kben végzett munkák és azok eredményességének összehasonlítására. Az erdőgazdálkodásról és problémáiról országos szinten kaptunk ismertetést. Ebben néhány olyan nyugtalanító jelenséget vélek felfedezni, amelyek sürgős hathatós intézkedéseket kívánnak. Ezek:

a/ az erdőfelújítások elmaradásának (kötelezettségek, hátralelékek) növekedése;

b/ a befejezett erdőszítések területeinek évi csökkenése;

c/ a sarjakkal történő természetes felújítások területi növekedése;

d/ az első kivitelű erdőszítések területeinek évenkénti csökkenése;

e/ a telekkönyvezés (földkönyvezés) lassúsága;

f/ az engedély nélküli fakitermelés és az erdei falopások növekedése.

A felsorolt anomáliákat megszüntetni teljesen nem, de megfelelő hatékonyságú intézkedésekkel csökkenteni lehetne. Így:

a/ A felújítások elmaradásának csökkentése az Erdőtörvény 102. §-a f. pontjában foglaltak következetes végrehajtásával volna biztosítható. Ennek alapfeltétele az, hogy az erdőszeti hatóság (erdőfelügyelő) által kirótt „erdőgazdasági bírság” behajtása mindenképpen megtörténjék. Esetleges fellebbezés (panasz) esetén a *tényeket ismerő erdőszeti hatóság* (erdőfelügyelő) *véleménye legyen elfogadott* (még akkor is, ha a fellebbező magas közéleti funkciót tölt be!).

b/ Az erdőszítések befejezésének idejét az erdőszítési törvény 6-10. években állapítja meg. Ennek elhúzódsát (vis majort kivéve) ugyancsak megfelelő nagyságú erdőszítési bírság kivetésével és behajtásával lehetne csökkenteni.

c/ A gyökérről vagy tuskóról kihajtott sarjakkal történő természetes felújításról az erdőszítési törvény tiltó rendelkezéseket nem tartalmaz, végrehajtási utasítása (29/1997. FM sz. rend.) is csak az „erdőszeti hatóság által engedélyezett” sarjról történt természetes felújítások befejezési idejéről rendelkezik (29/1997. FM sz. rend. 57. § (2) pontja). Jó volna a tölgyekre és a bükkre

vonatkozóan a sarj eredetű természetes felújítást rendelettel tilalmazni, amennyiben ezt az „Erdőrendezési Szabályzat” nem tartalmazza.

d/ Nehéz elképzelni, hogy az évezred végére tervezett 150 000 ha-os erdőszítések (Erdészeti Lapok 1992. 203. old.), illetve a „Nemzeti Agrárprogram” erdőszítési részénél tárgyalt erdőszítések területe 2000-re hogyan fog évi 20 000 ha-ra teljesülni (Erdészeti Lapok 1997. 172. old.) akkor, amidőn ez ideig évente 6500-6800 ha erdőszítés történt és az erre a célra rendelkezésre bocsátott pénzüsszeg évről évre csökken. Így az erdőszítés által 1998-ra igényelt 2,7 milliárd Ft helyett ennek csak alig több, mint 50%-a: 1,4 milliárd Ft a biztosított (Erdészeti Lapok 1998. 36. oldal). A földbirtokosok által az 1998. évben erdőszítésre betervezett területeknek fele betelepítetlen marad (amennyiben az eredetileg bejelentett területi igényt elfogadták). Véleményem szerint az erdőszítések céljára inkább kellene fedezetet biztosítani, mint a természetvédelmi területeken a privatizáláskor magántulajdonba jutott területek visszavásárlására. A nemzetgazdaságnak az erdőszítés környezetjavítását és értéknövekedést, az utóbbi elhagyása sem nemzetgazdasági kárt, sem nagyobb környezetkárosítást nem okozna.

e/ A földhivatal munkája hasonló a volt úrbéres erdő- és legelőbirtokosságok telekkönyvezésének munkáihoz, amelyek telekkönyvi és gazdálkodási munkáinak teljes lerendezése csaknem fél évszázadon át tartott. Kívánatos, hogy a földhivatalok ebbeli munkáikat mihamarább befejezzék, mert az erdőszítésben adásának elhúzódsa az erdőszítési megindulást és az erdőszítési társulatok megalakulását hátráltatja, további veszélye, hogy a telekkönyvezés megtörténteig az így gazdátlanul maradt erdősz pusztulását (vagy pusztítását) teszi lehetővé.

f/ Az engedély nélküli fakitermelést, ha azt a tulajdonos végezte, az erdőszeti hatóság (erdőfelügyelő) erdőszítési bírsággal sújtja. Ennek behajtását is mindenképpen biztosítani kellene, enélkül az egész fölösleges időtöltés (lenne). Amikor erdőszítési erdőszben erdőszítési tag végzett engedély nélküli fakitermelést és ebből bírsági ügy lett, tudomásom szerint olyan bírsági ítélet is született, hogy a bíróság alperest felmentette azzal az indoklással, hogy csak a társulati érdekltségére eső, ennek megfelelő mennyiséget termelte ki! Az erdőszítési törvény (1994. évi XLIX. törvény 3. §-ának (2) bekezdésében) foglaltakat értelmezve: minden erdőszítési erdőszben minden kitermelt fa köbmétere társulati érdekltségének (tulajdoni hányadának) megfelelően valamennyi erdőszítési tag tulajdonát képezi. A bírósági ítélet így a törvény téves értelmezésén alapult.

Az erdőszben elkövetett fatolvajlásokat a rendőrség rendkívül liberálisan kezeli. Ezt a rendőrség egyéb irányú leterheltsége érthetővé teszi. Ezért az erdősz fatolvajok elleni védelmét az erdősztulajdonosnak kell(ene) megoldania. A közbiztonság leromlása az erdőszben is érzéti hatását, a fatolvajlás nagyüzemessé: csoportosan végzik a fák kivágását, gépjárművel az elszállítását. Ezek ellen a kerületvezető erdősz egyedül eredményesen nem léphet fel. Ezért kell(ene) „erdőszítési megbízott személy”-t (29/1997. FM sz. I. 7.2) valamennyi erdőszkerületnél alkalmazni, akivel szükség esetén a kerületvezető erdősz is végezne közös védelmi szolgálatot. Mind az erdőszítési törvény, mind a végrehajtási utasítása csak az eltulajdonított faanyag „elismervény ellenében” történő visszatartásáról rendelkezik, de arról nem, hogy fűrészt, fejszét, motorfűrészt stb.-t zálogul elvehet, holott ezek a szabálysértés elkövetésére döntő bizo-

nyítékul szolgál(ná)nak. A fatolvajok csoportos működése és elszemtelenedése az erdészek életét is veszélyeztet(het)i, ezért is és hogy a „nagyüzemi fatolvajlás” ellen is hatásosan léphessenek fel, az erdészeket *szolgálati fegyverrel* mindenképpen *el kell(ene) látni*. A külső erdészeti személyzet létszámának ilyenén növelése nyereségcsökkenéssel jár(hat), de amit – úgy vélem – a megmentett faanyag értéke kiegyenlít(het). További előnyt jelentene, hogy a munkanélküli erdészek számát csökkentené, a most végző erdésztechnikusok részére munkaalkalmat jelentene.

Az erdészek és a környezetvédők közötti feszültség csökkenthető volna, ha azok szélsőséges, szakmaellenes és nemzetgazdaságilag káros igényekkel nem állnának elő. Abban az esetben, ha az erdőgazdálkodó ezeket nem teljesíti, megbírsághozható. Ilyen szakmailag, de nemzetgazdaságilag is erősen kifogásolható olyan igény, hogy a *bükkfák kitermelését magas tuskókkal* kell elvégezni azért, hogy így bizonyos *cincéreknek élő- és szaporodási lehetőségét* biztosítsanak. Az ilyen kívánság felborzolja az erdészek idegeit, nem beszélve arról, ha az értékes anyag sem kerül elszállításra (tájvédelmi körzetekben).

Szakmailag és szociális szempontból is elfogadhatatlan a tájvédelmi körzetekben az *ápolóvágások végzésének vegetáció alatti tilalma* (Erdészeti Lapok 1997. évi 282. old.). Tapasztalatból állíthatom, hogy az erdei munkák sem a madarak fészkelésénél, költésénél, sem az erdei vad életében lényeges zavart nem okoznak. A motorfűrészek, traktorok zaját, mozgását az erdő vadjai, madarai rövid idő alatt megszokják. A madárfészkeket a tisztítómunkások, minthogy nem gyerekek, mindig óvták, így sem a madárfészkek, sem a fészkeklő madarak veszélyeztetve nincsenek, de az *erdő munkásai*, akik ezt a munkát végzik *igen*, mert ezek nagyon is *részorolnak a nyári munkára és keresetre*. A vegetáció alatti gyérítési munkák a lágyszárúaknál sem okozhatnak lényeges károsítást, amely ezt a tilalmat indokolná. Tehát NEM a pénz beszél!

Az Erdészeti Lapok 1977. évi 108. oldalán az alábbiak voltak olvashatók: „A MÁLLERD... nem volt ... nyereség-orientált szervezet, mint a mostani erdőgazdasági részvénytársaságok (... az éves prémium is ... a betervezett adózatlan eredménytől, nyereségtől is függ)”. Így az ember önkéntelenül is arra gondol, hogy ez a nyereségérdekeltség nem készít-e egyes – gyengébb erkölcsi alapon álló – szakembereket olyan intézkedésekre, amelyek a szakszerűség rovására lehetnek. Gondolok itt az „erdőherélés”-re, amely alatt a negatív gyérítést értem, azaz azt, hogy a növedékfokozó gyérítés(ek)nél az értékes törzseket jelölik kivágásra, ami állományérték-csökkenéssel, de évi nyereségnövekedéssel is jár. Az így esetleg kijelölt gyérítések végrehajtása azonban elvileg nem történhet(ne) meg, mert az erdőtörvény 61. §-ának (2) bekezdése ezt az erdészeti hatósági engedélyhez köti, ami csak *erdőfelügyelői felülvizsgálat* után volna kiadható. Ez utóbbiról a törvény nem rendelkezik, a végrehajtási utasítás (29/1997. FM. sz. rend.) 83. §-ának (2) pontja az erdészeti hatóságnak az ellenőrzésre csak *jogosultságot, de nem kötelezettséget* állapít meg. Az erdőfelügyelet értelemszerűen a növedékfokozó gyérítések jelöléseit megtekintve fogja a kitermelési engedélyeket megadni, legalábbis ez: kívánja a szakmai lelkiismeret. (Az idősök talán emlékeznek a tsz-istállók épületfáira, 1960 körül.)

A nyugtalanító kérdések megoldása esetén talán remélhető, hogy az új évezred kezdetén az ország erdősiültsége eléri a kívánatos 25%-ot.

Dr. Kollwenz Ödön

Az erdőfeltárás ma és holnap

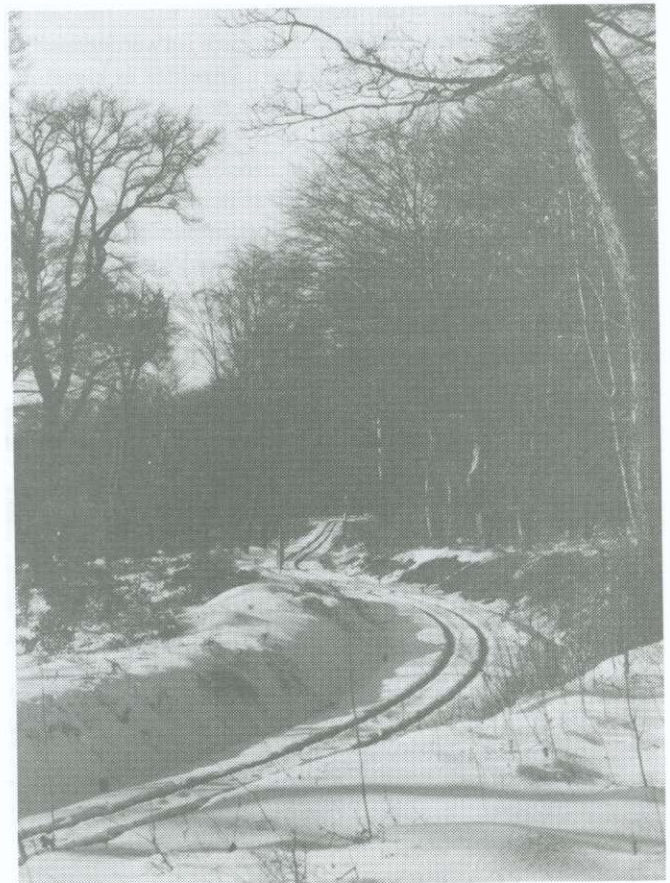
A Mátra-Nyugatbükki Részvénytársaság jelenlegi feltártsága 19,0 fm/ha a figyelembe vehető közutakkal együtt. Ez a mutató mindazokat az utakat tartalmazza, amelyek műszaki paramétereik alapján tehergépkocsis közlekedésre alkalmasak.

Ha azzal számolunk, hogy a jelenlegi 74 000 ha erdőből 13 000 ha védelmi rendeltetésű, ahol gyakorlatilag utat nem építettünk, a termelési célú erdeinkben a feltártság mintegy 23 fm/ha. Az új utak építését ezzel majdnem befejezettnek tekinthetjük, az ezután épülő utak mindössze kb. 2 fm/ha-ral növelik az útsűrűséget. A 25 fm/ha érték tulajdonképpen már ma is megvan azokkal a régi szekerutakkal együtt, amelyek jellemzően nem alkalmasak tehergépkocsis közlekedésre, de időszakosan használják erre a célra.

Ez a feltártság megfelel annak az értéknek, amit 10 évvel ezelőtt többféle megközelítéssel előre jeleztünk.

A 25 fm/ha hegyvidéken (a korrekciók figyelembevételével) azt jelenti, hogy az átlagos úttávolság 600 m, az átlagos közelítési távolság 340 m. Természetesen ez az elsődlegesen termelési célú erdőkre vonatkozik. Cégi átlagban ez az útsűrűség a közutakat is beszámítva 21 fm/ha-nak, közutak nélkül pedig 19 fm/ha értéknek felel meg, 800 m-es úttávolságokkal és 450 m átlagos közelítési távolsággal.

Ezek az adatok a Mátra és a Nyugatbükki területére érvényesek, ahol a legmagasabb hegyek és legmeredekebb hegyoldalak találhatók.

A kívánatos feltártság szempontjából természetesen elsősorban nem a hegyek magassága, hanem a meredekség és a szabdaltság a döntő.

A következő adatsor néhány erdőgazdaság átlagos terepdőlését mutatja be.

Mátra-Nyugatbükk	17°
Ipolyvidék	16°
Borsod	14°
Vértes	8°
Somogy	8°
Zala	8°
Balaton felvidék	7°

Ha figyelembe vesszük az egyre inkább érvényesülő ökológiai szempontokat is, az a valószínű, hogy a hegyvidéki erdőgazdaságok esetében a 15-20 fm/ha értékek fognak kialakulni hosszú távon átlagban 800-1000 m-es úttávolságokkal és 400-500 m közelftési távolságokkal. Természetesen az elsődlegesen termelési célú erdőben 20-25 fm/ha a célszerű feltártsági érték, ami körülbelül a faanyag mozgatási és útéptési költségek optimumát is jelenti. Az ennél ritkább hálózat nemcsak a közelftési költségek növekedésével jár, hanem azzal is, hogy a vágásterületet a közelítő gépek növekvő mértékben terhelik.

Azt a feltártságot, amit a 14-17° meredekségű hegyvidéken (Mátra, Ipolyvidék, Borsod) a 15-20 fm/ha útsűrűséggel érünk el, dombvidéken, illetve a 10° alatti átlagdőlésű erdőgazdaságoknál 10-15 fm/ha biztosítja. Az átlagos közelftési távolság mindkét esetben 4-500 m. Ennek egyrészt az a magyarázata, hogy a terepdőlés emelkedésével az egyoldali (csak lefelé való) közelftési aránya nő, másrészt emelkedik az a korrekciós tényező, amely a mértanilag ideális feltártságtól való elférést mutatja.

A feltáró hálózat sűrűsége terepjáró forwarderekkel is csökkenthető. Ezek összekapcsolva a közelftési és kiszállítási fázisát 1000-1500 méteres távolságon dolgoznak tömellől a szilárd burkolatig.

Meredek hegyvidéki terepeken azonban ennek nincs kellő tapasztalata. Megítélésünk szerint itt nem lehet ezekkel jelentősen csökkenteni az útsűrűséget, mivel a külön közelftési szakasz nem váltható ki velük maradéktalanul. A földutakon való mozgatásnál pedig elsősorban a szilárd burkolat hiányát lehet áthidalni segítségükkel.

Feltártságunk megítéléséhez két külföldi példát szeretnék bemutatni. Az egyik Baden-Württemberg németországi tartomány, ahol az erdőben a német megnevezés szerinti tehérgépkocsi-utak (Fahrwege) sűrűsége 50 fm/ha, és mindez szilárd burkolatú út. Ez kétszerese az általunk megfogalmazott kívánatos feltártságnak, és tizenkétszerese a mi jelenlegi burkolt úthálózatunknak. Ezenkívül 70 fm/ha traktorúttal (Maschinenwege), a mi fogalmaink szerint dózerúttal rendelkeznek, amelynek egy része szintén burkolattal ellátott. Mindez Németországban, ahol a környezetvédelem kiemelt fontosságú.

A másik példa Ausztria, ahol 45 fm/ha a szilárd burkolatú tehérgépkocsi utak és 44 fm/ha a traktorutak fajlagos mennyisége. A védett erdőben 10 fm/ha sűrűségű a burkolt úthálózat és 2 fm/ha traktorútjuk van.

A feltételek – elsősorban a pénzügyiek – természetesen eltérnek az itteniektől. Baden-Württembergben a domborzati viszonyok valamelyest hasonlóak a mienkhez. Követendő példaként nem tekinthetők, az azonban látható, hogy a szilárd burkolatú utakban nálunk igen nagy az elmaradás.

Tüzetesebben megvizsgáltuk a burkolt utak helyzetét. Kimondhatjuk, hogy amíg a feltáró hálózat kialakítása, terepen való elhelyezése gazdasági és ökológiai kérdés, addig az utak burkolattal való ellátása már kifejezetten gazdasági kérdés. Erdészeti útjaink burkolatokal való ellátásának kettős célja van: egyfelől a szállítások időjárásról való függetlenízése, másfelől az igazgatási irányítási, és ellenőrzési teendők megkönnyítése a gyors közlekedés biztosításával. Azt, hogy egy cég mennyi burkolt utat épít, a mindenkori pénzügyi helyzete határozza meg, eltekintve néhány kivételtől, amikor közjóléti vagy egyéb célok teszik szükségessé szilárd útburkolatok építését. Ennél sokkal összetettebb kérdés annak megállapítása, legalábbis hozzávetőleg, hogy hol van az optimuma a burkolt utak mennyiségének. Ennek megközelítésére többféle gondolatmenet lehetséges. Egyik módszer a szakirodalomból ismert, amikor a földút szakaszán vontatóval történő kiszállítással, a burkolaton pedig tehérgépkocsis szállítással számolnak.

Az optimumot az eltérő költségegyenletekből, valamint az útéptési és az útfenntartási költségekből vezetik le. Ez a szemantikus módszer nem számol azzal, hogy két szakasz a gyakorlatban már így nem különül el, vagy azzal, hogy száraz időben a jól karbantartott földúton a költségegyenletek alig térnek el a burkolt utakéhoz képest.

Egy másféle megközelítés, hogy burkolt utak építése helyett terepjáró tehérgépkocsikra helyezik a hangsúlyt. Ez – véleményem szerint – elsősorban a terepjárók magas beszerzési és üzemeltetési költségei miatt hosszú távon nem célravezető, főleg ha figyelembe vesszük, hogy a terepjáró képességre a teljes szállítási hosszak csupán töredékében lehet szükség. Ugyanakkor nem teljesülnek az utak említett egyéb funkciói az erdészet vezetésére.

A terepjárókkal való szállításnak megvan az a hátránya is, hogy esős időszakokban olyan mértékben teszik tönkre a földutakat, hogy azok helyrehozatala tetemes költségekkel jár. Az erősen felázott földutak egyébként egy idő után a terepjárók számára is járhatatlanná válnak.

A szilárd burkolatoknak legfőbb előnye az időjárás-biztonság, amely számszerűen a legkevésbé megfogható. Az azonban bizonyos, hogy ma a vevők időben történő kiszolgálása, a folyamatos értékesítés a részvénytársaságok fontos feladatai közé tartozik. Annyi burkolt úttal kell rendelkezünk, hogy a hosszabb erős periódusok is áthidalhatók legyenek.

A Mátra-Nyugatbükki Rt. 4,6 fm/ha burkolt úttal rendelkezik. Ebben csak Szombathely (9,2) és Veszprém (7,3) előz meg minket, mégis igen alacsonynak tartjuk, nemnyújt kellő biztonságot az értékesítésben.

A továbblépés eldöntéséhez tekintsük át az útéptési költségeket az alábbi táblázat alapján:

	építési költségek millió Ft/km
új földút	1,2-2,5
új út itatott makadámmal	12,0-14,0
új út zúzottkő pályaszerkezettel	7,0-9,0
zúzottkő pályaszerkezet meglévő földútra	5,5-8,0
felújítás aszfaltszőnyeggel	6,0-7,0
felújítás h.bitumenes lezárással	2,2-2,5
felújítás bizumenemulziós lezárással	2,4-3,0
felújítás mikrobélágos lezárással	3,0-3,7
zúzottkő pályaszerkezet felújítása	3,0-3,5

Ebből mintegy 100 millió a felújítás a többi karbantartás jellegű. Az adatsorhoz hozzátartozik, hogy részvénytársaságunk hosszú éveken át nem tudta elvégezni a szükséges fenntartásokat, ezért a restanciák tovább növelik a szükségessé váló munkákat. Ezenkívül az is növeli a költségeket, hogy a korábban épült utak egy része nem a mai járművekre és forgalomra épült, ezért megerősítésre szorul. Jól látható az a különbség, amely a burkolt utak fenntartásában jelentkezik. A bitumen nélküli zúzottkőpályás utak lényegesen karbantartásigényesebbek, mint a bitumenes pályaszerkezetek, fenntartásuk fajlagosan mintegy 60%-kal kerül többre. Mivel azonban a portalanított utak befektetési igénye jóval nagyobb, és ez csak 20 év felett térülne meg a karbantartási megtakarításokból, már hosszú ideje nem építünk bitumenes utakat.

A számokból látható, hogy jelenlegi úthálózatunk elmaradt fenntartási munkáinak elvégzésére, ezt követően pedig az úttálok folyamatos szinten tartására részvénytársaságunk saját erőből a lehetséges támogatások bevonásával sem lesz képes.

Mit lehet ebben a helyzetben tenni? A következők szerint foglalmaztuk meg a tennivalókat:

1. Földútjainknak csak egy töredékénél – ahol a munkák megkívánják – végezzük el a folyamatos karbantartást. A többi földút esetében csak az aknák, átereszek karbantartását és a szükséges vízelvezetéseket végezzük el folyamatosan.

2. 1997-99. években a reorganizáció keretében kapott 150 milliót és az ehhez kapcsolható agrártámogatási pénzzel együtt 220 millió Ft-ot fordítunk elsősorban szilárd burkolataink felújítására.

3. Korábban burkolt útjaink szerény mértékű növelését (4,6 fm/ha-ról 5,6 fm/ha-ra) céloztuk meg, ez azonban mai

áron félmilliárd Ft-ba kerülne. Erre nem leszünk képesek, így egyelőre csak a nagyon indokolt esetben építünk új burkolatot. Új bitumenes pályaszerkezeteket már nem építünk.

4. A mai kondíciók mellett részvénytársaságunk saját forrásból igen kis összegeket – évi 20-40 milliót – fordíthat az utakra. Ez a csekély összeg szolgálhat (a támogatások maximális igénybevételével együtt) útfelújításokra és néhány új út megépítésére.

5. Az eddigieknél nagyobb gondot kell fordítanunk a karbantartásra (árok, akna, áteresz, padka).

A Mátra-Nyugatbükki Rt.-nél végzett elemzéseink után az OEE Erdőfeltárási Szaksztyának keretében megvizsgáltuk az erdőfeltárási helyzetét az ország hegy- és dombvidéki részvénytársaságainál. Megkérdeztük a cégeket a jelenlegi állapotról, szándékaikról és pénzügyi lehetőségeikről az erdőfeltárási témakörében. A megküldött adatokat az alábbi táblázatban mutatjuk be:

Erdészeti utak feltárási adatai (közutak nélkül)

Rt.	jelenlegi feltártság						cél	
	földút	burkolt út	össz - szes	földút	burkolt út	össz - szes	burkolt út	össz - szes
	km			fm/ha			fm/ha	
1. Északerdő	803	305	1108	7,5	2,5	9,0		12
2. Mátra	906	340	1246	12,2	4,6	16,8		19
3. Ipolyvidék	83	147	230	1,2	2,2	3,4		13-18
4. Pilis	229	127	356	3,4	1,9	5,3		15
5. Vértes	149	166	315	3,6	4,1	7,7		9-10
6. Veszprém	5	99	104	0,4	7,3	7,7		9-10
7. Balatonfelvidék	75	273	348	1,2	4,6	5,8		10-11
8. Mecsek	167	136	303	3,2	2,6	5,8		11
9. Somogy	900	200	1100	11,7	2,6	14,3		14
10. Zala	170	144	314	3,1	2,6	5,7	8	11
11. Sopron	25	61	86	1,5	3,6	5,1		15-18
12. Szombathely	138	422	560	3,0	9,2	12,2	16	16

A megkérdezett részvénytársaságok válaszaiból kiderül, hogy az erdőfeltárási hasonló pénzügyi gondokkal küzdenek, mint a Mátrában. Közülük Somogy egyáltalán nem tervez bővítést, a Mátra, a Veszprém és a Vértes csak kis mértékű bővítést irányozott elő az általa szükségesnek vélt feltáráshoz. Általában 10 és 20 fm/ha értékek között jelelték meg az elképzelt végcél. A burkolt utak fm/ha értékei 1,9 és 4,6 között változnak a kiugró Szombathely és Veszprém kivételével. Ezek a mutatók országosan nagyon alacsonyak, mégisx a cégek többsége nem tervezi a szilárd burkolatok növelését pénzügyi hiány miatt. Mindössze két cég számol a burkolatok jelentős bővítésével: Zala háromszorosára szándékozik növelni a jelenlegit – és ezt 50-60 év alatt látja megvalósíthatónak, Szombathely pedig 20-30 év alatt 70%-kal tervezi növelni. Érthető módon a többségnél a további burkolatok beruházása helyett a meglévő útpályák rekonstrukciója, felújítása, lépett előre a fontossági sorrendben.

A burkolt úthálózat bővítésének igényét legelősebben az Északerdő Rt. fogalmazta meg, azonban az anyagiak miatt nem látja ennek realitását. A miskolci kollégák 5 évre előre részletesen számba vették a várható útéptési költségeket

szerény mértékű bővítéssel és a szükséges fenntartási munkákkal számolva évi 272 milliós költségigényt határoztak meg (ami nagyságrendjében hasonló a Mátrához). Ezzel szemben az Rt. várhatóan 40-60 millió Ft-ot tud erre a célra szánni támogatásokkal együtt.

Igen korlátozottak a lehetőségek a helyi anyagok felhasználásában, bányák működtetésében. Mindössze néhány cégről van tudomásunk, ahol – elsősorban kavics formájában – olcsó útépitési anyag nyerhető.

Arra a kérdésre, hogy mikor érik el körülbelül a feltártság kielégítő mértékét, vagy nagyon hosszú időt (20-60 év) jelöltek meg, vagy nem vállalkoztak előremetszésre. Ennek oka egyfelől a pénzügyi bizonytalanság, másfelől a feltártságuk pontos ismeretének hiánya.

A felmérésnek sajnálatos tanúsága, hogy a részvénytársaságok többsége nem rendelkezik felmérésen alapuló út-nyilvántartással. Hitelesnek lehet tekinteni a burkolt utak adatait, valamint a beruházásból épült földutak mennyiségét. A legtöbb cégnél azonban kisebb-nagyobb számban található régebbi időkből származó földutak, amelyek megfelelnek az út fogalmának, de nyilvántartásokban nem szerepelnek. A földutak egy másik csoportját alkotják azok, amelyek nem elégítik ki az út szükséges követelményeit, mégis tehergépkocsival, szállítanak rajtuk az időjárás tényezőktől erősen korlátozottan.

Mindezek miatt az erdőfeltárásban első fontos lépés a cégek egészére vagy gravitációs körzetenként lépésről-lépésre a feltártság jelenlegi mértékének pontos számbavétele. Erre lehet alapozni a konkrét tervezői munkát, melynek során a jövőben szükséges úthálózat pontosan meghatározható, a feltártsági tényező figyelembevételével.

Azt valamennyi részvénytársaság nevében kimondhatjuk – a válaszok többsége ezt tartalmazza –, hogy a jelenlegi támogatási rendszer a 30-35%-os mértékével az erdőfeltárás országos gondját nem oldja meg.

A szükséges saját erő letétele komoly korlátot jelent a pályázati rendszer bürokráciájáról nem is beszélve.

Úgy látjuk, hogy az úthálózatok szinten tartása egy néhány évenként ismétlődő reorganizációval lenne elvégezhető. Ennek hiányában az igen nagy értéket képviselő útvagyonunk fokozatos, majd egyre gyorsuló romlásával kell számolnunk. Arról a vagyonról van szó, amely a cégek összvagyonának jelentős hányadát, a Mátra esetében 35%-át teszi ki. Az erdészeti utak leromlásának folyamata már 10 éve nyomon követhető.

Az erdőfeltárás tervezésében és kivitelezésében egyre nagyobb hangsúlyt kap a környezet- és természetvédelem. Ez a felismerés a Mátra-Nyugatbükki történetében először a 80-as évek közepén fogalmazódott meg, amikor is cégen belül szabályoztuk az erdészeti útépitést „állománykímélő intézkedések” címmel. A cél az volt, hogy csak a műszakilag feltétlenül szükséges erdőterületet vonjuk ki a termelésből.

A kivitelezést is szabályoztuk: elsősorban a robbantások kíméletes elvégzésére a kőgörgöttegek kárainak csökkentésére intézkedtünk.

Az akkori intelmeink ma is érvényesek, viszont új szempontok kerültek előtérbe. Ma a természetes újulatok védelme miatt a fakitermelések egyre szűkebb időszakokra korlátozódnak, fontossá vált ezért, hogy e rövid időtartamokon

belül a termelés és szállítás a lehető leggyorsabban, idővesztés nélkül bonyolódjék le. Ehhez pedig jó utak keltenek. Ugyancsak az újulatvédelem miatt növekszik a kötélpályás közelítés jelentősége is, erre azonban sajnos az ország nincs felkészülve. Szükség volna több kötélpályára, olyanokra is, amelyek nagyobb hatósugaruk (500-700 m) révén ritkább úthálózatot igényelnek.

Az úthálózat tervezésénél fontos a középút megtalálása. A túl sűrű hálózat több beavatkozást jelent a terepen, a túl ritka pedig a termőtalajon való közlekedés forgalmát növeli.

Aztnyugodtan megállapíthatjuk, hogy egy erdész-szakértelemmel megépített út harmonikusan illik a természetbe, nem tájidegen és nem sérti esztétikai érzékünket. Az építés során keletkezett friss felületeket a természet hamarosan visszahódítja. Volt olyan (nem követendő) példa is, hogy egy bitumenes út karbantartását évtizedekig elhanyagolták, a felújult erdő pedig a burkolat széléig foglalta vissza a területet.

Végül szeretnék utalni egy újkeletű problémára aze erdőfeltárással kapcsolatban. A kárpótlások során az a tipikus helyzet, hogy az út (mint építmény) a részvénytársaság tulajdonában maradt, míg az útterület (mint földrészlet) a kincstáré. Az esetek egy kis hányadában a nyilvántartásokban nem szereplő földút, amely aze rdővel egy földrészletként szerepel, átkerült a kárpótlottak tulajdonába. Az új tulajdonosok jellemzően az erdőgazdaság útjait használják. Igaz, hogy a legtöbb esetben az út aranykoronára jutó értékét megtérítették, ezzel azt fizették meg, hogy az erdő a feltáró úttal értékesebbé vált. Rendezetlenek maradtak az útfenntartással kapcsolatos költségek. A rendezés alapelve az lehet, hogy a tulajdonosok éves forgalmuk arányába megállapodással megtérítik az úthasználat költségeit. Sajnos ez nem fog simán menni, a tulajdonosok részéről ellenállásba ütközik majd, viszont a részvénytársaságok nem vállalhatják fel más tulajdonosok úthasználatának költségeit.

Írásommal, melyet kollégáim és a magam 30 éves erdőfeltárói tapasztalatára, ezen kívül társcégek szíves információira alapoztam, az volt a célom, hogy egy globális helyzetelemzést adjak az erdőfeltárásról és megpróbáljam felvázolni a várható tendenciákat. Természetesen a feltártsági adatok az említettek miatt hozzávetőlegesek. Arra azonban alkalmasak, hogy rávilágítsanak a gondokra mindazok számára, akik tehetnek valamit az ügyben.

Wágner Tibor

